כח דִּינֵי חֲלִיצַת הַתְּפִלִּין. וּבוֹ ג׳ סְעִיפִים:

א [א]חַיָּב אָדָם לְמַשְׁמֵשׁ בַּתְּפִלִּין (א) בְּכָל (ס) [א] שָׁעָה, (ב) שֶׁלֹּא יַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מֵהֶם. [ב]וימשמש (ג) בְּשֶׁל יָד (ד) תְּחִלָּה. [ג]וּכְשֶׁיֹּאמַר וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ יְמַשְׁמֵשׁ בְּשֶׁל יָד, וּכְשֶׁיֹּאמַר וְהָיוּ לְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ יְמַשְׁמֵשׁ בְּשֶׁל רֹאשׁ: **ב** [ד]תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ (ה) חוֹלֵץ (ג) [ב] תְּחִלָּה, מִשּׁוּם דִּכְתִיב (דברים ו ח) וְהָיוּ לְטוֹטָפֹת בֵּין עֵינֶיךָ, כָּל זְמַן שֶׁבֵּין עֵינֶיךָ יִהְיוּ שְׁתַּיִם. [ה]צְרִיךְ לְחַלֵּץ תְּפִלִּין שֶׁל רֹאשׁ (ג) (ו) מְעַמֵּד. [ו]וְיַנִּיחַ (ז) [ד] בַּתִּיק שֶׁל רֹאשׁ (ז) וְעָלָיו שֶׁל יָד, כְּדֵי שֶׁכְּשֶׁיָּבֹא לְהַנִּיחָם יִכְפֹּף בְּשֶׁל יָד (ח) תְּחִלָּה: **ג** [ז]מִנְהַג הַחֲכָמִים לְנַשֵּׁק הַתְּפִלִּין בְּשָׁעַת הֲנָחָתָן (ט) וּבְשָׁעַת חֲלִיצָתָן:

א [א] מִנְחוֹת ל״ו (ע״כ).
ב [ב] יוֹמָא ל״ג (ע״ב) לְפָרֵשׁ הַתּוֹסָפוֹת (ד״ה עבורי) בְּשֵׁם רַבֵּנוּ אֱלִיָּהוּ. ג טוּר בְּסִימָן ס״א. ד [ג] מְנָחוֹת שָׁם (ע״א). ה [ד] מַעֲרֶכֶת אֱלֹקוּת (הוֹרֶה בב״י ד״ה וכשמסירין). ו [ה] תּוֹסָפוֹת (שם) מֵהֲגָיוֹן דְּיוֹמָא (שם). ז [ו] רַבֵּנוּ תָּם בְּשֵׁם רַב הַאי (תוס׳ שם*).

*) ציין זה הוא המשך ס״ק ו׳. ומקור דברי השו״ע כאן הם דברי האבודרהם (שחרית של חול עמ׳ מח) וארחות חיים (הל׳ תפילין סי׳ יא) בשם גאון.

בַּאֵר הֵיטֵב

א (ס) שָׁעָה. פֵּרוּשׁ בְּכָל שָׁעָה שֶׁנִּזְכָּר מֵהֶם חַיָּב לְמַשְׁמֵשׁ. בַּ״ח (ס״א) מִגֵּן אַבְרָהָם (סק״א), עַיֵּן לְקַמָּן סִימָן מ״ד סָעִיף קָטָן א׳. וּבְסַפָּר הַכַּוָּנוֹת (דרושי תפילין דרוש ה) הַזְהִיר מְאֹד בְּעִנְיַן הַסָּח הַדַּעַת דְּאַיִן פֻּגָּם גָּדוֹל מִזֶּה: **ב** (ב) תְּחִלָּה. לְדַם שִׁמְסִיר הַרְצוּעָה מֵהָאֶצְבַּע. גְּלֵיָא רַזְיָא, מִגֵּן אַבְרָהָם (סק״ב). אָמַר הַמַּגִּיהַּ, נִרְאֶה לִי שֶׁטְּעוּת סוֹפֵר הוּא בְּמִגֵּן אַבְרָהָם וְצָרִיךְ לוֹמַר וְקֹדֶם יְסִיר הָרְצוּעָה וְכוּ׳: (ג) מְעַמֵּד. הוּא הַדִּין הַכְּרִיכוֹת שֶׁל אֶצְבַּע. וּלְמִנְהָגֵנוּ שְׁמְנִיחִין שֶׁל יָד מְעַמֵּד צָרִיךְ גַּם כֵּן לְחַלְּצָן מְעַמֵּד, דְּכַהֲנָחָתָן כָּךְ חֲלִיצָתָן. וְנִהֲגוּ לְכָרְכָם בִּכְנָפַיִם עַל שֵׁם כַּנְפֵי יוֹנָה. מַטָּה מֹשֶׁה (סי׳ כו): (ד) בַּתִּיק. בְּתִשְׁוּבַת בְּנֵימִין זְאֵב סִימָן (רפ״ט) [קפ״ט] כָּתַב שֶׁיֵּשׁ עוֹשִׂים כֵּן וְיֵשׁ שֶׁאֵינָם עוֹשִׂים כֵּן וְכֵן כָּתְבוּ הַבַּ״ח (ס״ב) וְטַ״ז סִימָן כ״ה סָעִיף קָטָן יו״ד. וְהַמְּגֵן אַבְרָהָם (סק״ד) כָּתַב דְּיוֹתֵר טוֹב לְהַנִּיחָם זֶה אֵצֶל זֶה וְיַעֲשֶׂה סִימָן אֵיזֶה שֶׁל רֹאשׁ וְאֵיזֶה שֶׁל יָד, דְּכֵיוָן דְּשָׁל רֹאשׁ קָדְשָׁתוֹ חֲמוּרָה מִשֶּׁל יָד אָסוּר לְהַנִּיחַ שֶׁל יָד עַל שֶׁל רֹאשׁ. אֵין לְהַנִּיחַ הָרְצוּעָה עַל הַבָּתִּים אֶלָּא עַל הַצְּדָדִים. לֹא יָאֻחוּ בְּרְצוּעוֹת וְיִגְלֵל הַתְּפִלִּין. וְלֹא יְעַבְּרֵם מִן הַתִּיק, אֶלָּא יוֹצִיאֵם בְּיָדוֹ. סָפֵר חֲסִידִים (סי׳ רעג) מִגֵּן אַבְרָהָם (שם):

לְצַד מִעְלָה, וְנִהֲגוּ לְסַפֵּק כֵּן, וּמִבֹּאר שֵׁישׁ כָּאן חֲסָרוֹן אֵיזֶה תֵּבוֹת וְכָךְ צָרִיךְ לוֹמַר, וְנִהֲגוּ לַעֲשׂוֹת שְׁנֵי כִּיסִין אֶחָד לְשֶׁל יָד וְאֶחָד לְשֶׁל רֹאשׁ וְלִכְתֹּב עַל כָּל אֶחָד זֶה וְעַל זֶה רֹאשׁ, דְּאִתְּי לְמִטְעֵי לְהַחְלִיף שֶׁל יָד בְּשֶׁל רֹאשׁ וְלִכְתֹּב עַל כֵּן יָד וְעַל זֶה רֹאשׁ, דְּאִתְּי לְמִטְעֵי לְהַחְלִיף שֶׁל יָד בְּשֶׁל רֹאשׁ וְלִכְתֹּב עַל כֵּן יָד וְעַל זֶה רֹאשׁ, וְאִפְשָׁר דְּעַל זֶה קַאֵי הַמְּגֵן אַבְרָהָם דְּיֵשׁ עוֹשִׂים שְׁנֵי כִּיסִין וְנָהֲגוּ לְסַפֵּק כו׳. וּמַה שֶּׁכָּתַב בַּ״ח דְּלֹא מְהַנֵּי כְּתִיבָה דְּאִתְּי לְמִטְעֵי, עַיֵּן בְּיוֹמָא דַּף נ״ה (ע״א) גַּבֵּי יָצָא וְהִנִּיחוֹ עַל כֵּן הַזָּהָב שֶׁבַּהֶיכָל כו׳ רַבִּי יְהוּדָה הוּא דְּלֵית לֵיהּ כְּתִיבָה. עַיֵּן שָׁם. וּמַה שֶּׁכָּתַב דְּאֵין לִכְרֹךְ הָרְצוּעָה עַל הַבָּתִּים כו׳, עַיֵּן בְּמִגֵּן אַבְרָהָם וּמַה שֶּׁכָּתַב בְּיִד אֶפְרַיִם פְּרוּשׁ נִפְלָא בִּדְבָרֵי הַמְּגֵן אַבְרָהָם עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּבֵ״ח שָׁם שֶׁדְּקְדֵּק מִדִּבְרֵי הַשּׁוּר דְּמִיָּד כְּשֶׁמַּסִּיר שֶׁל רֹאשׁ תְּחִלָּה יַנִּיחוֹ בְּתִיקוֹ וְלֹא יַמְתִּין מִלְּהַנִּיחוֹ בַּתִּיק עַד שֶׁיָּסִיר גַּם שֶׁל יָד וְשֶׁל רֹאשׁ עָלָיו, וְהֵיכִי לְפִי שִׁיטָתוֹ לָעֲשׂוֹת תִּיק צַר, וְהַמְּגֵן אַבְרָהָם לֹא הֵבִיאוֹ כֵּיוָן שֶׁסּוֹבֵר שֶׁמְּנִיחַ זֶה (עַל) [אֵצֶל] זֶה, וְלָכֵן מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ תִּיק צַר וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַבֵּאוּר הֵיטֵב בְּשֵׁם הַבַּ״ח וְטַ״ז יֵשׁ לוֹ לִזָּהֵר בְּשַׁחוֹלֵץ לְהַנִּיחַ אֶת שֶׁל רֹאשׁ בְּתִיק תָּכֵף כְּשֶׁמַּסִּירוֹ כְּדֵי דְּלֹא לִיתֵי לְמִטְעֵי, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַבַּ״ח. וְכָתַב מַחֲזִיק בְּרָכָה (סי׳ כה סי״ב) שֶׁמִּסְתַּפֵּק אִזֹּר צְדִיקִים (תיקון הב׳ סע״ט) כָּתַב שֵׁישׁ מְנִיחִין הַתְּפִלִּין כְּשֶׁחוֹלְצִין עַל הַסִּדּוּר, וְאֵין נָכוֹן לַעֲשׂוֹת כֵּן. שֶׁלְּעִנְיַן שְׁבוּעָה בְּנִקִּיטַת חֵפֶץ חָמוּר מִקְּדֻשַּׁת תְּפִלִּין כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַסְּמַ״ע בְּחֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן פ״ז (סק״מ) וְהֶבִיאוֹ בְּטֹלֶת בְּלוּלָה (סי׳ כה סק״ט), וּבְסִימָן מ״ה חָזַר בּוֹ לְפִי שִׁבְּטֵי״ז חֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן פ״ז (סט״ו) הֵשִׂיג עַל הַסְּמַ״ע וְכֵן הֶחְכִּים צְבִי בְּהַגְּהוֹתָיו (שם בט״ז). וְעַיֵּן שָׁם בְּשַׁ״ךְ (ס״ק מב) שֶׁתָּמַהּ עַל הָרַמ״א שֶׁכָּתַב (סט״ו):

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

א [א] שָׁעָה. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְכָתְבוּ בְּשֵׁם גּוּרֵי הָאֲרִ״י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה (שער הכוונות דרושי תפילין דרוש ה) בְּעֶצֶת לְמוּדֵי הַתּוֹרָה וּתְפִלָּה אֵין צָרִיךְ לִתֵּן דַּעְתּוֹ בְּהַתְּפִלִּין, וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן מ״ד (ס״א). וְעַיֵּן בְּשׁוּ״ת שַׁאֲגַת אֲרִיֵה סִימָן מ׳ שֶׁאוֹסֵר הַסָּח הַדַּעַת בְּכָל עִנְיָן, רַק כָּתַב שֶׁיֵּשׁ לוֹמַר שֶׁשָּׁעוּר הַסָּח הַדַּעַת הוּא כְּפִי הַלּוּחַ מַאֲה אַמָּה כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ בְּשַׁנַּת אַרְעַי (סוכה כו.), עַיֵּן שָׁם. וּכְאֶמֶת שֶׁהוּא זוֹטֶר בְּשִׁעוּרָא טְפֵי שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא חֵלֶק ס״ז מִשָּׁעָה וְלֹא נִתְּנָה תּוֹרָה לְמַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת, וְעַיֵּן בְּסִימָן מ״ד בְּט״ז שָׁם (סק״א). וְנִרְאֶה שֶׁהָעוֹלָם סוֹמְכִין בָּזֶה עַל רַבֵּנוּ יוֹנָה (ברכות יד: ד״ה ולא) וְהָרִא״שׁ (שם פ״ג סי׳ כח) וְהַטּוּר (סי׳ מד) דִּלְא הָוֵי הֶסֵּח הַדַּעַת כִּי אִם כְּשֶׁעוֹמֵד בְּשִׁחוּק וְקַלּוּת רֹאשׁ. וּמַה שֶּׁהִקְשָׁה בְּשַׁאֲגַת אֲרִיֵה יֵשׁ לְיַשֵּׁב. וְעַיֵּן בְּמִגֵּן אַבְרָהָם סִימָן מ״ד (סק״ב): **ב** [ב] תְּחִלָּה. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וּלְעֵיל סִימָן כ״ה (כְּתַבְתִּי) [נָפַל הַעֲטָרֶת זְקֵנִים] מִשּׁוּם הַזֹּהַר, דִּכְשֶׁם שֶׁצָּרִיךְ לִכְנֹס לִבְיַת הַכְּנֶסֶת מָקוֹם בְּתִפִּלִּין כֵּן צָרִיךְ לָצֵאת מִבְּיַת הַכְּנֶסֶת מָקוֹם בְּתִפִּלִּין. וּבְשֶׁלְּמֵי צִבּוּר (רימ״ו חליצת התפילין ס״א) כָּתַב שֶׁלֹּא מָצָא בְּשׁוּם מָקוֹם בְּהַזֹּהַר שֶׁיְּהוּיר בָּזֶה, וְאוּלַי כְּשֶׁנָּתְנוּ שֶׁאָמְרוּ בְּזֹהַר שֶׁיְּכַנֵּס בְּתִפִּלִּין מִשּׁוּם אֵיזֶה יִאמַר אֶשְׁתַּמֵּיטָה כו׳ כְּמוֹ כֵּן כְּשֶׁנִּפְטָר מֵרַבּוֹ, וְאֵין זֶה מִסְתַּפֵּק, עַיֵּן שָׁם: [ד] בַּתִּיק. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וּמַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁם הַמְּגֵן אַבְרָהָם שֶׁנָּהֲגוּ לְהַנִּיחָם זֶה אֵצֶל זֶה וְיַעֲשֶׂה סִימָן כו׳ לַיְתָא, דְּבְמִגֵּן אַבְרָהָם כָּתַב שֶׁיְּנִיחֵם זֶה אֵצֶל זֶה, וּמַה שֶּׁכָּתַב בְּשֵׁלְחָן עָרוּךְ וְעָלָיו שֶׁל יָד פָּרֵשׁ (הסמ״א) שֶׁיִּתְּנוּ קְצָת שֵׁישׁ מִגִּיהִין כֵּן וְהַבֹּאר הֵיטֵב לֹא הִרְגִּישׁ בָּזֶה. וּמְבֹאָר דְּאִם נוֹתֵן כְּבִיס אֶחָד יְנִיחֵם זֶה (עַל) [אֵצֶל] זֶה וְשֶׁל יָד יִהְיֶה קְצָת מְכֹאָר מִדְּסִיָּם בָּזֶה וְאָסוּר לְשָׁנוֹת הַכִּיס כו׳, וְכֵן מָצָאתִי שֶׁכָּתַב הַבַּ״ח (ס״כ) דְּאִם נוֹתֵן כְּבִיס אֶחָד יְנִיחֵם זֶה (עַל) [אֵצֶל] זֶה וְשֶׁל יָד בְּשֶׁל רֹאשׁ וְלִכְתֹּב עַל כֵּן יָד וְעַל זֶה רֹאשׁ, וְאִפְשָׁר דְּעַל זֶה קַאֵי הַמְּגֵן אַבְרָהָם דְּיֵשׁ עוֹשִׂים שְׁנֵי כִּיסִין וְנָהֲגוּ לְסַפֵּק כו׳. וּמַה שֶּׁכָּתַב בַּ״ח דְּלֹא מְהַנֵּי כְּתִיבָה דְּאִתְּי לְמִטְעֵי, עַיֵּן בְּיוֹמָא דַּף נ״ה (ע״א) גַּבֵּי יָצָא וְהִנִּיחוֹ עַל כֵּן הַזָּהָב שֶׁבַּהֵיכָל כו׳ רַבִּי יְהוּדָה הוּא דְּלֵית לֵיהּ כְּתִיבָה. עַיֵּן שָׁם. וּמַה שֶּׁכָּתַב דְּאֵין לִכְרֹךְ הָרְצוּעָה עַל הַבָּתִּים כו׳, עַיֵּן בְּמִגֵּן אַבְרָהָם וּמַה שֶּׁכָּתַב בְּיִד אֶפְרַיִם פְּרוּשׁ נִפְלָא בִּדְבָרֵי הַמְּגֵן אַבְרָהָם עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּבֵ״ח שָׁם שֶׁדְּקְדֵּק מִדִּבְרֵי הַשּׁוּר דְּמִיָּד כְּשֶׁמַּסִּיר שֶׁל רֹאשׁ תְּחִלָּה יַנִּיחוֹ בְּתִיקוֹ וְלֹא יַמְתִּין מִלְּהַנִּיחוֹ בַּתִּיק עַד שֶׁיָּסִיר גַּם שֶׁל יָד וְשֶׁל רֹאשׁ עָלָיו, וְהֵיכִי לְפִי שִׁיטָתוֹ לַעֲשׂוֹת תִּיק צַר, וְהַמְּגֵן אַבְרָהָם לֹא הֵבִיאוֹ כֵּיוָן שֶׁסּוֹבֵר שֶׁמְּנִיחַ זֶה (עַל) [אֵצֶל] זֶה, וְלָכֵן מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ תִּיק צַר וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הַבֵּאוּר הֵיטֵב בְּשֵׁם הַבַּ״ח וְטַ״ז יֵשׁ לוֹ לִזָּהֵר בְּשַׁחוֹלֵץ לְהַנִּיחַ אֶת שֶׁל רֹאשׁ בְּתִיק תָּכֵף כְּשֶׁמַּסִּירוֹ כְּדֵי דְּלֹא לִיתֵי לְמִטְעֵי, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַבַּ״ח. וְכָתַב מַחֲזִיק בְּרָכָה (סי׳ כה סי״ב) שֶׁמִּסְתַּפֵּק אִזֹּר צְדִיקִים (תיקון הב׳ סע״ט) כָּתַב שֵׁישׁ מְנִיחִין הַתְּפִלִּין כְּשֶׁחוֹלְצִין עַל הַסִּדּוּר, וְאֵין נָכוֹן לַעֲשׂוֹת כֵּן. שֶׁלְּעִנְיַן שְׁבוּעָה בְּנִקִּיטַת חֵפֶץ חָמוּר מִקְּדֻשַּׁת תְּפִלִּין כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַסְּמַ״ע בְּחֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן פ״ז (סק״מ) וְהֶבִיאוֹ בְּטֹלֶת בְּלוּלָה (סי׳ כה סק״ט), וּבְסִימָן מ״ה חָזַר בּוֹ לְפִי שִׁבְּטֵי״ז חֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן פ״ז (סט״ו) הֵשִׂיג עַל הַסְּמַ״ע וְכֵן הֶחְכִּים צְבִי בְּהַגְּהוֹתָיו (שם בט״ז). וְעַיֵּן שָׁם בְּשַׁ״ךְ (ס״ק מב) שֶׁתָּמַהּ עַל הָרַמ״א שֶׁכָּתַב (סט״ו):

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

בְּגָדָיו לֵית לָן בְּהָ, (עט) אֲבָל אָסוּר לַהֲנִיחָן עַל הַבֶּגֶד וְכַנַּ״ל בְּסָעִיף ה׳:

א (א) **בְּכָל שָׁעָה.** פֵּרוּשׁ, בְּכָל שָׁעָה (ס) שֶׁנִּזְכָּר בָּהֶם חַיָּב לְמַשְׁמֵשׁ, דְּעַל יְדֵי כֵּן נִזְכָּר עֲלֵיהֶן תָּדִיר וְלֹא יָבֹא לִידֵי הֶסֵּח הַדַּעַת, וְעוֹד, כְּדֵי לְחַקְּנָם (ב) שֶׁלֹּא יְזוּזוּ מִמְּקוֹמָן: **(ב) שֶׁלֹּא יַסִּיחַ דַּעְתּוֹ.** [א]וּבְעֵת הַתְּפִלָּה אֵין צָרִיךְ לְמַשְׁמֵשׁ בָּהֶם [מְגֵן אַבְרָהָם לְקַמָּן בְּסִימָן מ״ד (סק״ב), וְעַיֵּן בְּפָרֵי מְגָדִים (א״א סק״א)]: **(ג) בְּשֶׁל יָד.** דְּהָשֵׁל יָד סְמוּכָה לוֹ לְמַשְׁמְשׁוֹ, (ג) וְאֵין מַעֲבִירִין עַל הַמֻּצָּוֹת: **(ד) תְּחִלָּה.** וְאַחַר כָּךְ בְּשֶׁל ראש. וְאִם בְּעֵת מִשְׁמוּשׁ הַשֶּׁל רֹאשׁ מְצָאָהוּ שֶׁנִּשְׁמַט מִמְּקוֹמוֹ וְנוֹדַע לוֹ אֲז שֶׁהַשֶּׁל יָד גַּם כֵּן נִשְׁמַט מִמְּקוֹמוֹ, (ד) צָרִיךְ לְהַחֲזִיר הַשֶּׁל יָד תְּחִלָּה עַל מְקוֹמוֹ, מִקְרָא וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדֶךָ, וְהַדַּר וְלִטוֹטָפוֹת בֵּין עֵינֶיךָ, וְכַנַּ״ל בְּסִימָן כ״ה סָעִיף ו׳: **ב** (ה) **חוֹלֵץ תְּחִלָּה.** [ב]אַחַר (ס) שֶׁמַּסִּיר שֶׁלֹּשׁ כְּרִיכוֹת מֵהָאֶצְבַּע: (ו) **מְעַמֵּד.** הוּא הַדִּין הַסָּרַת הַכְּרִיכוֹת שֶׁל הָאֶצְבַּע. וּלְמִנְהָגֵנוּ שְׁמְנִיחִין שֶׁל יָד גַּם כֵּן מְעַמֵּד, (ו) [ג]צָרִיךְ גַּם כֵּן לְחַלְּצָן מְעַמֵּד, דְּכַהֲנָחָתָן כָּךְ חֲלִיצָתָן. וְיֵשׁ מַהַחֲכָמִים שֶׁהָיוּ נוֹהֲגִין לְחַלֵּץ הַתְּפִלִּין שֶׁל ראש (ז) בְּיַד שְׂמאל שֶׁהִיא בְּיָד כֵּהָה, לְהַרְאוֹת שֶׁקָּשָׁה עָלָיו חֲלִיצָתָן, (ח) וְאִם הוּא אִשָּׁה יָד שֶׁכָּל מְלַאכְתּוֹ בְּשְׂמאלוֹ, חוֹלְצָן בִּימִינוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת חֲלִיצָה בְּמְהִירוּת: (ז) **וְעָלָיו שֶׁל יָד.** כָּתַב הַבַּ״ח (ס״ב) וְכֵן הַטַּ״ז (ס״ב) לְעֵיל בְּסִימָן כ״ה סָעִיף קָטָן י״, דְּהֵינוּ שֶׁיַּעֲשֶׂה תִּיק אֹרֶךְ וְצַר שֶׁיִּהְיוּ מְנֻחִים זֶה עַל גַּבֵּי זֶה. וְהַמְּגֵן אַבְרָהָם (סק״ד) כָּתַב דְּיוֹתֵר טוֹב לִתֵּן הַתְּפִלִּין זֶה בְּצַד זֶה, וְכֵן

לְחלוץ תפילין של ראש קודם שמסיר הרצועה מהאצבע, ויש נוהגין מטעם הידוע להם להסיר הרצועה מקודם. **ג]** בשו״ע הרב (ס״ד) כתב: יכול לחולצן מעומד [ובקונטרס השלחן הגיה דצ״ל ׳צריך לחולצן מעומד]. **ד]** וראה בלקוטי דברי הרב לעיל (סי׳ כה לביה״ל ד״ה שלא יניחו).

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] בשו״ע הרב (ס״ב) כתב: ואף על פי כן טוב שימשמש בהן כדי שיהיה דעתו עליהן ממש שזהו מצוה מן המובחר. ובסידור כתב: זולת כשעוסק בתורה ובתפלת שמונה עשרה שאז אין בהם משום היסח הדעת, ואעפ״כ בכל פעם שנזכר מהן ימשמש בהן. **ב]** בשו״ע הרב (ס״ו) כתב: יש שהיו נוהגין מטעם הידוע להם

(נט) אֲחֵרוֹנִים:

א (ס) בַּ״ח (ס״א) וְהַגְּרִ״א לְקַמָּן בְּסִימָן (ס״ב) [ס״א] סָעִיף כ״ה: **(ג)** פְּרִי מְגָדִים (א״א סק״א) בְּשֵׁם מַהֲרַא״י (תרומת הדשן ח״ב סי׳ קכ): **(ד)** תּוֹסָפוֹת בְּיוֹמָא ל״ג עַמּוּד ב׳ דִּבּוּר הַמַּתְחִיל עֲבוּרִי: **(ז)** פְּרִי מְגָדִים (שם): **ב (ס)** מִגֵּן אַבְרָהָם (סק״ב) וּפְרִי מְגָדִים (שם):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah